

Nacionalna ekološka asocijacija

EKOLOŠKA REZOLUCIJA 22

ISTINA O STANJU ŽIVOTNE SREDINE – PREDUSLOV NAPRETKA SRBIJE

Nekontrolisanom zagađenje i devastacija životne sredine u Republici Srbiji dovodi do svakodnevnih katastrofalnih posledica po život i zdravlje građana Republike Srbije, kao i po njene prirodne vrednosti, a sakrivanje činjenica o negativnim posledicama dovodi do toga da se nagomilani problemi ne rešavaju i rastu.

Neophodno je odmah i bezuslovno pristupiti promeni odnosa donosilaca odluka prema najbitnijem segmentu naših života – našem prirodnom okruženju.

Poverenja građana u institucije u sistemu zaštite životne sredine se mora ponovo izgraditi saopštavanjem istine o sadašnjem stanju kvaliteta vazduha, voda i zemljišta i svim zdravstvenim i drugim rizicima koje takvo stanje nosi za sve stanovnike naše zemlje.

Nametnuti lažni izbor između privrednog razvoja i zaštite životne sredine, prirode i zdravlja ljudi dovodi građane u zabludu i stvara iskrivljenu sliku u javnosti, potpuno suprotnu UN Deklaraciji o Održivom razvoju - Agenda 2030, koju se i Republika Srbija obavezala da sprovodi. Nije potrebno da Republika Srbija pređe put uništenja životnog okruženja radi povećanja ekonomskog standarda. Neophodno je odmah strateški sprovesti koncepte i principe održivog razvoja, te ulaganjem u zaštitu životne sredine i prirode umanjiti buduće troškove saniranja posledica zagađenja i predupređiti dalje narušavanje zdravlja populacije.

Javni i opšti interesa društva i države kao njenog instrumenta nad pojedinačnim, parcijalnim interesima bilo kog dela tog društva u oblasti svih sektora zaštite životne sredine, a posebno održivog korišćenja svih vrsta prirodnih resursa i očuvanja prirodnih dobara i vrednosti kao osnovnog uslova zdravlja ljudi doveden je u pitanje nametanjem koruptivnih i na pojedinačnim interesima zasnovanih modela poslovanja.

Imajući u vidu da se u Republici Srbiji donosioci odluka, pored odsustva minimuma političke volje za rešavanje problema zagađenja, više bave negiranjem naučno zasnovanih činjenica odnosno stvaranjem uslova za dalje narušavanje životnog okruženja nego poslovima koje su im građani poverili, pozivamo sve učesnike u društvenom i političkom životu da podrže sledeće osnovne principe zaštite životne sredine i ljudskog zdravlja:

- **Formiranje stručnih saveta za sve tematske oblasti zaštite životne sredine na svim nivoima uprave,**
- **Potpuna dostupnost svih podataka i informacija o stanju životne sredine uključujući sistematsko praćenje i procenu uticaja zagađenja na ljudsko zdravlje uz aktivno obaveštavanje javnosti,**
- **Obustava i revizija svih aktivnosti i projekata koji mogu imati negativan uticaj na prirodno okruženje,**
- **Kontinualno jačanje praćenja stanja - monitoringa svih segmenata životne sredine,**
- **Trenutno sprovođenje kompletne zakonske regulative u oblasti zaštite životne sredine uz primenu adekvatnih sankcija i kaznenih mera,**
- **Obezbeđivanje kontinuiranog i održivog sistema finansiranja zaštite i unapređenja životne sredine.**

SISTEMSKI PROBLEMI I REŠENJA

Informisanost	<p>Nedovoljna informisanost građana o stvarnom stanju životne sredine u celini, te o osnovnim uzrocima i izvorima prekomernog zagađenja vazduha, voda i zemljišta. To očigledno dovodi do primene koncepta akcija-reakcija u odnosu na pojedinačne teme, te i u retkim slučajevima adekvatnih predloga donosilaca odluka građani već imaju unapred kreiran negativni stav zbog ranijih pogrešnih odluka.</p> <p><i>Istinite, blagovremene i potpune informacije o stanju životne sredine (Ustav Republike Srbije, Član 74) moraju se odmah obezbediti građanima i svim zainteresovanim organizacijama na proaktivan, jednostavan i razumljiv način. Obavljanje analiza uticaja zagađene životne sredine i njihova javna dostupnost u skladu sa preporukama Svetske zdravstvene organizacije je od esencijalnog značaja. Neophodno je organizovanje javnih rasprava u vezi sa studijama procene uticaja životne sredine na prirodu i zdravlje, kako je i predviđeno našom zakonskom regulativom.</i></p>
Kapaciteti	<p>Sistemske urušavanje institucija zaduženih za praćenje stanja čimbenika životne sredine kao i drugih subjekata zaštite životne sredine a posebno sektora za kontrolu zagađivanja, dovele su do skoro pa potpunog nestanka poverenja građana u podatke i informacije obezbeđene od strane države. Ovo istovremeno dovodi do nedostatka rezultata u sprovođenju politika ustanovljenih donesenim strategijama čime se dalje povećava zaostajanje za potrebama društva u ovoj oblasti.</p> <p><i>Značajno, bezuslovno ulaganje sredstava u unapređenje kapaciteta u tehničkom i ekspertskom smislu svih državnih institucija na svim nivoima osnovni je preduslov proizvodnje kvalitetnih, na merenjima i naučnim činjenicama zasnovanih informacija o stanju životne sredine, kao i sprovođenja mera zaštite od zagađenja sa akcentom na adekvatnu kaznenu politiku.</i></p>
Transparentnost	<p>Tajni ugovori, neformalne radne grupe, korišćenje „usluga“ privatnih kompanija odnosno državnih resursa u privatne svrhe u potpunosti narušavaju javnost u radu posebno u oblasti zaštite životne sredine sa trenutnim i očiglednim negativnim posledicama po životno okruženje i zdravlje ljudi.</p> <p><i>Urgentno formiranje nezavisne ekspertske komisije od predstavnika naučne zajednice, nevladinog sektora i predstavnika državnih institucija sa ciljem revizije svih postojećih ugovora koji trenutno ili potencijalno ugrožavaju bilo koji aspekt životne sredine i prirode odnosno negativno utiču na zdravlje građana.</i></p>
Odgovornost	<p>Neadekvatna stručna sprema, neznanje, potpuno odsustvo informacija o poslovnim karijerama odnosno obrazovanju donosilaca odluka i negativna selekcija kadrova u oblasti zaštite životne sredine i sektora koji najviše doprinose zagađenju životne sredine, doveli su do sveukupnog uništavanja kapaciteta nacionalnih institucija.</p> <p><i>Hitna nezavisna analiza sistemske organizacione strukture nacionalnih i pokrajinskih institucija u oblasti zaštite životne sredine uz institucionalnu reformu te prilagođavanje iste stvarnim potrebama, uz optimizaciju instrumenata za vršenje poslova zaštite životne sredine i prirode te momentalno sprovođenje javnih konkursa za sva rukovodeća mesta. Vinovnici nepoštovanja postojećih zakona moraju biti detektovani, suspendovani i sankcionisani.</i></p>
Vladavina prava	<p>Pored skoro kompletne transpozicije evropske legislativne u nacionalno zakonodavstvo nije obezbeđena njena primena, na delu je potpuno odsustvo vladavine prava u okviru svih sektora zaštite životne sredine tako da svakodnevno dolazi do zaobilaženja odredbi zakona i svojevoljnog tumačenja te potpunog odsustva primene kaznenih mera što dovodi do daljeg pogoršanja stanja.</p> <p><i>Trenutna primena svih odredbi datih u zakonskim i podzakonskim aktima vezanim za zaštitu životne sredine i prirode, bez izuzetaka, uz izradu novih zakonskih rešenja sa jasno definisanim podsticajnim i drastično povećanim kaznenim merama. Unapređena zakonska regulativa mora onemogućiti svako prekomerno zagađenje životne sredine uz mogućnost trenutne ili trajne zabrane rada zagađivača umesto potrebe za reviziju čitavih grana privrednih aktivnosti.</i></p>
Finansiranje	<p>Ukidanje namenskog državnog fonda za zaštitu životne sredine i izradu i implemetaciju projekata u ovoj oblasti dovelo je do laičkog i proizvoljnog izbora prioriteta uz primenu neadekvatnog upravljanja i neodrživih postulata te potpunog obesmišljavanja koncepta „zagađivač plaća“ definisanog zakonom.</p> <p><i>Momentalno uspostavljanje adekvatnog sistema finansiranja kako za urgentne tako i za sistemske aktivnosti na rešavanju postojećeg i sprečavanju daljeg zagađenja životne sredine. Sredstvima obezbeđenim kroz princip „zagađivač plaća“ treba upravljati na stručan, odgovoran i transparentan način i kroz partnerski odnos sa projektima finansiranim od Evropske Unije, u vremenski oročenim rokovima obezbediti očigledan i merljiv napredak u ovoj oblasti.</i></p>

TEMATSKI PROBLEMI I REŠENJA

Zagađenje	<p>Svakodnevni nivoi zagađenja vazduha, među najvišim u Evropi, kontinuirano zagađivanje površinskih i podzemnih voda (nedostatak prečišćavanja otpadnih voda), kontaminacija zemljišta kao posledice industrijskog zagađenja i ogromnog broja nesanitarnih i divljih deponija dovodi do daljeg pogoršanja već izuzetno lošeg stanja životne sredine.</p> <p><i>Primena multisektorskih, urgentnih i naučno dokazanih mera za smanjenje zagađenja vazduha koje bi u najkraćem roku dovele do merljivog napretka u kvalitetu vazduha, primena novih koncepata u oblasti prečišćavanja otpadnih voda, sanacija postojećih industrijskih i komunalnih kontaminiranih lokacija, kao i izgradnja novih lokalnih i regionalnih sanitarnih deponija.</i></p>
Energetika	<p>Velika zavisnost od fosilnih goriva, energetska zavisnost od uvoznog gasa i nafte jedan je od osnovnih slabosti sveukupne sistemske održivosti kako u oblasti budućeg privrednog razvoja tako i u kontekstu smanjenja zagađenja.</p> <p><i>Primena koncepta energetske efikasnosti, upravljanje infrastrukturuom, unapređenje korišćenja obnovljivih izvora energije, izrada programa i akcionih planova sa jasno definisanim ciljevima i uspostavljenim indikatorima za merenje napretka vezanih za kvalitet vazduha, klimatske promene i energetiku uz poseban fokus na energetska siromaštvo i rešavanje problema individualnog grejanja.</i></p>
Klima	<p>Zapadni Balkan je jedan od regiona u Evropi koji je najviše pogođen uticajem klimatskih promena i predviđa se da će se ovaj trend nastaviti u budućnosti, dok sa druge strane imamo potpuno odsustvo elementarne spoznaje ovih činjenica od strane državnih organa i organizacija uz nedostatak bilo kakvog strateškog okvira za delovanje koje Srbija kao članica Okvirne konvencije UN o klimi mora da poseduje i sprovodi.</p> <p><i>Značajno jačanje napora na unapređenju spremnosti na nadolazeće klimatske promene, izrada osnovnih strateških dokumenta uz izgradnju otpornosti i prevencije uz uključivanje naučnih i stručnih institucija odnosno privatnog sektora kroz ulaganje u otpornost sistema na klimatske promene i razvoj mehanizama za kontrolu rizika od prirodnih katastrofa.</i></p>
Priroda	<p>Trajno i nepovratno oštećenje ili neumereno i neopravdano korišćenje prirodnih bogatstava, resursa, zloupotreba i uništavanje biljnog i životinjskog sveta, zaštićenih područja, biodiverziteta i prirode kao takve jedan je od osnovnih i u javnosti najčešće prepoznatih problema u poslednjih deset i više godina.</p> <p><i>Optimizacija i podizanje kapaciteta administrativnog upravljanja u oblasti zaštite prirode i prirodnih resursa uz značajnu finansijsku, tehničku, stručnu i naučnu podršku, te trenutno obustavljanje svih javnih i privatnih aktivnosti i radova koji na bilo koji način imaju negativan uticaj na životno okruženje, preispitivanje opravdanosti njihove realizacije i potpun sanacija štetnih posledica.</i></p>
Kontaminacija	<p>Veliki broj nasleđenih, već prekomerno zagađenih i kontaminiranih lokaliteta koji su napušteni kroz proces privatizacije ili su i dalje izloženi svakodnevnom pritisku novih zagađujućih materija trajno ugrožavaju osnovna prava građana na zdravlje.</p> <p><i>Nepovratna investicija i fazno rešavanje svih slučajeva istorijskog zagađenja uz momentalni prekid daljeg pogoršanja već narušenog stanja uz procenu nastalih šteta, utvrđivanje odgovornosti i nadoknada štete građanima.</i></p>